

УДК 378.018.43:004(477)

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-4\(217\)-62-66](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-4(217)-62-66)

ЛИСЕНКО АЛЛА ВАСИЛІВНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка, викладачка вищої категорії,
Фаховий медико-фармацевтичний коледж Полтавського державного медичного
університету, м. Полтава, Україна

Alla Lysenko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Lecturer of the Higher Category,
Professional College of Medicine and Pharmacy of Poltava State Medical University,
Poltava, Ukraine

E-mail: alisenko28@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8521-9383>

ЯКИМЕНКО НАТАЛІЯ ОЛЕГІВНА,

кандидатка педагогічних наук, учителька-методист,
Науковий ліцей №3 Полтавської міської ради,
м. Полтава, Україна

Natalia Yakymenko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher-Methodist,
Scientific Lyceum No. 3 of Poltava City Council,
Poltava, Ukraine

E-mail: n_o_ja@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0370-3073>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАСАД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

A Проаналізовано сучасні педагогічні умови, особливості впровадження технології дистанційного навчання в освітній процес закладів освіти в умовах викликів сьогодення, оскільки дистанційне навчання є невід'ємним складником функціонування сучасного соціуму й ґрунтується як на використанні раніше набутих знань, так і на їх трансформації, генеруванні нових ідей у навчанні й виробничій діяльності. Перелічено та схарактеризовано організаційно-педагогічні й дидактичні умови, особливості навчально-методичного наповнення ресурсу дистанційного навчання; окреслено питання важливості розвитку емоційних навичок учасників освітнього процесу в нинішніх умовах. Розвинений емоційний інтелект є помічним у навчанні, здатності керувати власними емоціями й розуміти емоції інших, будувати соціальні стосунки, демонструвати адаптивність, мати системне і критичне мислення, проявляти толерантність й емпатію.

Ключові слова: дистанційне навчання; освітнє середовище; педагогічний процес; освітні ресурси; здобувачі освіти; емоційні навички

TRANSFORMATION OF THE FOUNDATIONS OF DISTANCE LEARNING IN THE CONDITIONS OF TODAY'S CHALLENGES

S This article analyses the current pedagogical conditions and peculiarities of introducing distance learning technology into the educational process of educational institutions in the context of today's challenges, since distance learning is an integral part of the functioning of modern society and is not so much based on the use of previously acquired knowledge as on its transformation and generation of new ideas in the process of learning and production activities. Such a form of cooperation between a teacher and a pupil/student makes it possible to continue acquiring knowledge and competencies in Ukraine regardless of the current location of the participants in the educational process, including abroad; the organizational, pedagogical, and didactic conditions, as well as the peculiarities of the educational and methodological content of the distance learning resource, are listed and characterized; the importance of developing the emotional skills of participants in the educational process under the current conditions is outlined. Developed emotional intelligence comprehensively shapes the well-being of participants in the educational process both in the present and in the future, is helpful in learning, the ability to manage one's own emotions and understand the emotions of others, building social relationships, demonstrating adaptability, forming systemic and critical thinking, promotes tolerance and empathy, empathy for oneself and others, and resilience. Psychological traumas experienced during the COVID-19 and post-covid periods and the imposed martial law have a negative impact on cognitive ability and the social and emotional component of individuals. The conditions under which all participants in the educational process live are specific and create a constant emotional burden. In addition, some students are forced to stay abroad. All these factors should be considered when organizing educational processes, including distance learning.

Keywords: distance learning; educational environment; pedagogical process; educational resources; students; emotional skills

Актуальність проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями.

Актуальність упровадження дистанційного навчання спирається на розвиток сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, а також в умовах воєнного стану вирішує багато викликів, яких зазнала освіта в Україні. Нині дистанційне навчання є невід'ємним складником функціонування сучасного соціуму й ґрунтується не стільки на використанні раніше набутих знань, скільки на їх трансформації, генеруванні нових ідей у процесі навчання й виховання.

Окрім того, вважаємо, що дистанційне навчання уможлиблює підвищення ефективності освітнього процесу загалом, оскільки враховує ідеї гуманізації, демократизації, диференціації й індивідуалізації освітнього середовища. Запровадження воєнного стану в Україні у зв'язку із повномасштабною збройною агресією спричинило значні виклики для системи освіти. Тому закономірним, на наш погляд, є пошук інтересу наукової спільноти до проблем організації, впровадження й методичного забезпечення цієї інтерактивної форми навчання як актуальної освітньої технології, оскільки така форма роботи забезпечує можливість продовжувати здобувати освіту в Україні незалежно від місця поточного перебування учасників освітнього процесу, зокрема за кордоном.

Вибираючи форму організації освітнього процесу, необхідно враховувати одну із глобальних цілей сталого розвитку на період до 2030 р., проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1, яка вимагає забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх [12].

Окрім того, у нинішніх умовах надзвичайно важливим є питання розвитку емоційних навичок здобувачів освіти, яке з кожним роком стає дедалі актуальнішим. Йдеться про певний «перетин» взаємопов'язаних соціально-емоційних навичок, як-от: здатність керувати власними емоціями й розуміти емоції інших, будувати соціальні стосунки й поводитися в ситуації конфлікту, демонструвати адаптивність, мати системне та критичне мислення, проявляти толерантність й емпатію, співпереживати собі та іншим, виявляти стійкість. Розвинений емоційний інтелект комплексно формує благополуччя учасника освітнього процесу в сьогоденні та в майбутті, допомагає побудові соціальних відносин, виявляється помічним у навчанні, сприяє підвищенню конкурентоспроможності в професії. Ці та інші соціально-емоційні навички (їх ще називають м'якими, гнучкими, навичками для життя, навичками XXI століття) можна розвивати впродовж усього життя людини, вони є вкрай важливими для особистісного розвитку підростаючого покоління. Особливої актуальності вони набули ще у постковідні часи, коли під загрозою опинилося ментальне та фізичне здоров'я учасників освітнього процесу (як учнів, так і педагогів). Нині війна загострила цю проблему. Пережиті психологічні потрясіння негативно впливають

на когнітивні здатності, на стан соціально-емоційних складників особистості. Умови, в яких перебувають усі учасники освітнього процесу, – специфічні, вони створюють постійне емоційне навантаження. Усі ці чинники варто враховувати під час організації освітнього процесу, передбачаючи дистанційну форму навчання.

Особливістю дистанційного навчання є те, що всі учасники освітнього процесу мають певний обсяг особистого, а почасти й професійного досвіду роботи із залучення електронних ресурсів, а отже, й навички самоорганізації, самодисципліни, самомотивації, самоосвіти, певний рівень сформованості ціннісно-мотиваційної, знанневої (інтелектуальної), функціонально-діяльній сфер.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Науковці Ю. Зубань, С. Іванець, В. Любчак, М. Мазур зазначають, що дистанційне навчання в Україні часто ототожнюють із електронним навчанням (E-learning), проте, на думку вчених, «поняття E-learning ширше й передбачає застосування електронних засобів для навчання в різних формах (денній, вечірній, заочній, індивідуальній, екстернатній для забезпечення окремих навчальних занять, підвищення кваліфікації всіх рівнів, індивідуальної, самостійної роботи тощо), тоді як дистанційне – це навчання, що віддалені від викладача і взаємодіють із ним електронними засобами у синхронному та асинхронному режимах (засобами чату, аудіо-, відеоконференції, електронної пошти, форумів, соціальних мереж тощо)» [6, с. 7].

Відповідно до пункту 1.2 «Положення про дистанційне навчання», затвердженого Наказом МОН України № 466 від 25 квітня 2013 р. «під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [11].

Варто підкреслити, що категорії «дистанційне навчання» й «дистанційна освіта» не є тотожними, зокрема, потрібно наголосити, що освіта – ширше поняття, що охоплює: освіту як цінність; освіту як систему; освіту як процес; освіту як результат. Процес навчання – основа навчально-виховного процесу, який характеризується, в першу чергу, інтерактивністю. Дистанційна форма навчання розглядається як різновид системи безперервної освіти [8].

Окремо в науково-педагогічній літературі аналізується поняття «технологія навчання», «навчальна технологія», «освітня технологія» та «педагогічна технологія». Так, у монографії колективу науковців під загальною редакцією М. Смульсон зазначено, що «термін "навчальна технологія" ... адекватніший змісту, ніж такий широко вживаний, як "технологія навчання", оскільки навчання як процес є спільною діяльністю вчителя та учнів» [13, с. 21]. Поділяємо думку науковців щодо розуміння терміну «освітня технологія», який, за переконанням авторів монографії,

«охоплює як суто навчальну діяльність вчителя, так і технологію як певну галузь знань про навчання» [4, с. 21]. При цьому термін «педагогічна технологія» «є не зовсім вдалим: з одного боку, педагогічна діяльність не обмежується навчанням, а з іншого, навчальна технологія спирається не лише на педагогіку» [4, с. 21].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Опрацювання наукової, психолого-педагогічної літератури свідчить про значну увагу та інтерес освітян до проблеми дистанційного навчання й особливостей її впровадження. У той же час нові виклики, які ставить перед нами світ, вимагають нових підходів до організації та методичного забезпечення впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес.

Мета статті полягає в аналізі теоретичних джерел із досліджуваної проблеми, а також особливостей упровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес в умовах сьогодення.

Викладення основного матеріалу. У колективній монографії за загальною редакцією М. Смульсон [4] охарактеризовано психологічні засади дистанційного навчання, викладено концепцію, технологію, теоретико-методологічні засади проектування дистанційного навчального середовища, приділено увагу особливостям створення дистанційного курсу навчання психологічних компетенцій життєвої успішності, наголошено на розвивальному потенціалі дистанційного навчання.

3. Мотилькова, досліджуючи можливості й результати впровадження дистанційного навчання в інклюзивній освіті (для осіб із вадами слуху) зазначає, що використання такої актуальної освітньої технології надає «можливості для розвитку: соціальної і пізнавальної активності дітей..., компетентності школяра як учня..., здатності дитини до самореалізації..., гармонійної індивідуальності, співвідношення практичного і вербального інтелекту, співвідношення гуманітарних інтересів й інформаційних потреб..., компенсаторних можливостей учнів з вадами слуху» [9, с. 197]. Дійсно, потенціал дистанційного навчання в інклюзивній освіті переоцінити важко.

А. Чміль, В. Розмариця, В. Олійник, В. Примакова, О. Тюрікова, Н. Чепурна розглядають особливості застосування дистанційного навчання в системі післядипломної освіти педагогів.

У науковому доробку О. Блажук, С. Кубіцького проаналізовано засади впровадження дистанційного навчання в систему підготовки офіцерів Збройних Сил України. При цьому О. Блажук уважає, що «при використанні дистанційної освіти засоби навчання значно ширші в порівнянні з традиційною формою навчання» [1, с. 14]. Науковець також пропонує власне бачення структури навчально-методичного комплексу у процесі організації дистанційного навчання [1, с. 15].

О. Давискіба, О. Поплавська розглядають у цілому проблему впровадження дистанційного навчання в процес професійної підготовки фахівців. О. Брикіна характеризує вихідні концептуальні положення змісту й організації дистанційного навчання, акцентує увагу на забезпеченні високого рівня інтерактивності навчання

й на нових дидактичних принципах, які воно зумовлює: принцип педагогічної доцільності, використання нових інформаційних технологій тощо, науковець розкриває основну ідею синергетичного підходу до освіти – «пошук механізмів вживання» засобами освіти, формулює загальні застереження щодо системи «людина – технології» у зв'язку з певною залежністю особистості від інформаційних технологій, висвітлює тенденції до трансформації викладача з лектора у консультанта, закладу вищої освіти – у заклад-провайдер, розглядає переваги дистанційного навчання, його співвідношення з денною і заочною системами навчання [2].

І. Кулага, Д. Ільницький, С. Стрельник наголошують, що «дистанційне навчання може бути настільки ж ефективним, як і аудиторне навчання, якщо методи й технології відповідають завданням, є взаємодія між студентами, є вчасний зворотний зв'язок між викладачем і студентом» [13].

Окрім того, як слушно наголошує Р. Шаран, «це нова, самостійна, прогресивна форма навчання, яка володіє більшими потенційними можливостями. Сфера можливого застосування дистанційного навчання у ВНЗ досить широка: від цілісної підготовки фахівців до окремих курсів і фрагментів дидактичного забезпечення під час різних видів занять» [14, с. 221].

І. Оксенюк, розглядаючи очно-дистанційну форму навчання, під терміном «дистанційне навчання» розуміє «індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини. Він відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [10, с. 37]. Науковець також слушно зауважує, що «говорячи про очно-дистанційну форму навчання, необхідно говорити про створення єдиного інформаційно-освітнього простору, куди треба включити всілякі електронні джерела інформації, віртуальні бібліотеки, електронні посібники» [10, с. 37].

Варта уваги диференціація понять «технологія навчання» і «форма навчання». Окремі науковці позиціонують дистанційне навчання як технологію: Я. Задорожкіна, С. Кубіцький, Л. Ляхоцька, О. Самойленко, В. Топольський, О. Тюрікова. У науковому доробку О. Блажук, І. Оксенюк, О. Поплавської, Ю. Савченко дистанційне навчання охарактеризовано як форму навчання.

Під *технологією навчання* розуміємо прогнозовану педагогічну діяльність щодо проектування, організації, впровадження освітнього процесу для досягнення поставленої мети з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти й професійного та методичного рівня викладача.

Форма навчання нами розглядається як категорія дидактики, що окреслює зовнішній вияв, структуру організації навчання та реалізується через індивідуальну, парну, групову, фронтальну, колективну співпрацю у формі аудиторних і позааудиторних занять у визначеній послідовності.

Отже, дистанційне навчання має ознаки й технології, і форми навчання, тому потрактуємо дистанційне навчання як термін, що є симбіотичною єдністю двох категорій: «форма навчання» і «технологія навчання».

Зазначимо, що на разі розширення інструментарію середовища дистанційного навчання уможлиблює не лише закріплення й тестування, а й якісне викладання нового матеріалу, поглиблення, систематизацію знань, набуття фахових компетенцій шляхом виконання практико-орієнтованих чи творчих завдань.

Тому саме дистанційне навчання, на наш погляд, уможлиблює більшу ефективність процесу навчання, дає змогу підвищувати й удосконалювати освітній рівень протягом усього життя, тобто тяжіє до сучасної концепції освітнього простору: не освіта на все життя, а освіта протягом усього життя.

Під час дистанційного навчання маємо широкі можливості використання Інтернет-ресурсів і хмарних технологій, які замінюють традиційні форми організації освітнього процесу.

Дистанційне навчання, засноване на телекомунікаційних технологіях, ресурсах інтернету й відповідних сервісах, впливає на методи вибору й структурування освітнього контенту, а також на методи й організаційні форми навчання, що суттєво впливає на функціонування всієї системи навчання. Як підкреслює Н. Гуц, «цифрові освітні ресурси – інформаційні освітні ресурси, що зберігаються і передаються в цифровій формі, найзагальніше поняття, що належить до інформаційного об'єкта, призначеного для використання в освіті» [3, с. 2]. Цифрові ресурси для дистанційного навчання охоплюють широкий спектр інструментів і платформ, які спрямовано на забезпечення якісної освіти через використання інтернет-технологій. Серед них можна виокремити такі цифрові ресурси як Moodle – «безкоштовна відкрита система управління дистанційним навчанням, яка дає змогу використовувати широкий 150 набір інструментів для освітньої взаємодії викладача й студентів» [5, с. 22].

Система надає змогу використовувати різні формати навчального матеріалу й здійснювати оцінювання, зокрема має інструменти моніторингу активності здобувачів освіти в освітньому процесі.

З метою активізації здобувачів освіти до навчання, поглиблення знань і реалізації освітніх завдань доречно використовувати різні сайти для створення інтерактивних плакатів та ігор, ментальних карт і хмаринок слів, ребусів та QR-кодів.

Робота у додатку Google Classroom – це одна з форм дистанційного навчання. Google Клас допомагає зекономити час, ефективно спілкуватися. Основною функціональністю цієї платформи є можливість завантажувати, зберігати й обмінюватися різними видами навчального матеріалу, як-от: тексти, аудіо-, відеоматеріали, презентації тощо. Сучасні онлайн-сервіси дозволяють дуже швидко провести опитування та отримати миттєві результати у вигляді таблиць або діаграм. Такі сервіси створюють атмосферу гри, вікторини й дозволяють не тільки перевірити знання учнів, а й

організувати будь-яке опитування чи голосування з різноманітних питань.

Одним із таких онлайн-сервісів є Classflow, який пропонує різні режими роботи: інтерактивна дошка, робота з підручником, швидке опитування, ігрові завдання та тестування.

Платформа Zoom – інноваційний цифровий освітній ресурс, який став необхідним складником сучасної освітньої парадигми, дає змогу здійснювати віддалену взаємодію незалежно від місця перебування здобувачів освіти. За допомогою Zoom учасники освітнього процесу можуть обмінюватися знаннями, використовуючи інтерактивні інструменти, що сприяє розвитку сучасного цифрового навчання й підвищує доступність освіти.

Одним із засобів активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти у процесі дистанційного навчання є створення ментальних карт – це спосіб зображення процесу мислення за допомогою схем. Карти пам'яті можна використовувати для візуалізації матеріалу, що передбачає кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу. Карта пам'яті реалізується у вигляді схеми, на якій зображено слова, ідеї, завдання або інші поняття.

Під час дистанційного навчання можна активно застосовувати на всіх етапах QR-коди: домашнє завдання; індивідуальні, парні, групові форми роботи. QR-код об'єднує реальні параметри з віртуальними й може використовуватися не тільки в електронному вигляді, але й у форматі роздаткового матеріалу.

Сучасна молодь не уявляє себе без Інтернету з його соціальним спілкуванням та інформаційними ресурсами. Сьогодні росте покоління візуалів, для яких головним джерелом інформації є зоровий ряд. Все це пояснює необхідність використання нових інформаційних розробок в освітній діяльності.

Ми вважаємо, що завдяки систематичній і системній роботі з дистанційним освітнім ресурсом формується низка компетенцій, що є фахово значущими для майбутніх спеціалістів, а цифрові ресурси стають важливим інструментом для сучасної освіти, що сприяє її доступності, інтерактивності та індивідуалізації. Усвідомлення значущості й постійне дослідження цифрових ресурсів у сфері освіти є важливими кроками на шляху до удосконалення навчальних практик і забезпечення якісної освіти.

Висновки. Отже, дистанційне навчання уможлиблює досягнення основоположних цілей навчання – вчить вчитися й ефективно взаємодіяти як у процесі викладання та навчання, так і в процесі практичної діяльності, «сформувати здатність цілеспрямовано оволодівати професійними навичками, знаходити необхідну інформацію, розвивати вміння співпрацювати в колективі, формувати цілісний світогляд і світосприйняття, мати активну життєву позицію, прагнути до духовної і фізичної гармонії». З огляду на викладене вище стверджуємо, що дистанційне навчання базується на ідеї філософії конструктивізму [15], яка прагне формувати творче й водночас критичне мислення, спираючись на активну діяльність, самоорганізованість, самомотивованість студента (учня).

Відтак, використання ресурсу дистанційного навчання дає змогу сформувати відповідний рівень освітньої компетентності здобувачів освіти, що базується на низці інтегральних, загальних і спеціальних компетенцій. У процесі дистанційного навчання ми прослідковуємо формування як особистісних, так і фахових якостей.

Перспективи подальших розвідок. Проведений аналіз не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми, оскільки він не обмежується окресленими питаннями впровадження дистанційного навчання в освітній процес. Незважаючи на достатню практику й досвід

дистанційного навчання в закладах освіти впродовж останніх років, залишається багато проблемних питань, на які варто звернути увагу й ужити теоретико-прикладних заходів: невміння (небажання) здобувачів освіти вчитися самостійно, брак живого спілкування з однолітками, відсутність Інтернету та/або слабе його з'єднання, відсутність технічних засобів у здобувачів освіти, зниження результатів навчання здобувачів освіти. Наступні дослідження вбачаємо в розробленні та представленні ширшого кола питань означеної проблеми.

Список використаних джерел

- Блажук О. Організація дистанційного навчання майбутніх офіцерів-прикордонників з використанням інформаційних технологій. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. Вип. 22. С. 14–16.
- Бриккіна О. Синергетичні засади моделювання дистанційної освіти майбутнього педагога. *Рідна школа*. 2006. № 6. С. 36–38.
- Гуц Н., Ячменник М., Руда О. Дистанційні платформи для навчання і саморозвитку здобувачів вищої освіти в умовах воєнного часу. *Академічні візії*. 2023. № 16. С. 1–8. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/156/> (дата звернення: 12.06.2024)
- Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / М. Смольсон, Ю. Машбиць, М. Жалдак та ін.; за ред. М. Смольсон. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.
- Звиняцьківська З., Коберник І. Організація дистанційного навчання в школі : метод. рекомендації. Київ : ГО «Смарт освіта», 2020. 71 с.
- Інформаційне, методичне та організаційне забезпечення дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України : монографія / М. Мазур, Ю. Зубань, С. Іванець та ін. Суми : Сумський державний університет, 2013. 152 с.
- Кудіна Т. Дистанційні форми навчання української мови як іноземної. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 6. С. 217–227. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_6_29
- Маятіна Н., Лисенко Т., Дмитрієнко О. Сучасні моделі дистанційного навчання. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 2. С. 84–95.
- Мотилькова З. Аналіз впровадження дистанційної освіти в спеціальній школі (для осіб із вадами слуху). *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. № 6. С. 196–206.
- Оксенюк І. Упровадження очно-дистанційної форми навчання в освітню діяльність інституту. *Педагогічний пошук*. 2014. № 4 (84). С. 35–37.
- Положення про дистанційне навчання : затверджене Наказом міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення: 22.06.2024)
- Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <http://surl.li/cmwad> (дата звернення: 02.06.2024).
- Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання / уклад.: І. Кулага, Д. Ільницький, С. Стрельник та ін. Київ : Інститут вищої освіти КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2013. 38 с.
- Шаран Р. Провідні тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 5. С. 220–224.
- Piaget J. *The construction of reality in the child*. New York : Basic Books, 1954.

References

- Blazhuk, O. (2011). Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia maibutnix ofitseriv-prykordonnykiv z vykorystanniam informatsiinykh tekhnolohii [Organization of remote training of future border guards using information technologies]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu [Scientific Bulletin of Uzhhorod University]*, 22, 14-16 [in Ukrainian].
- Brykina, O. (2006). Synerhetychni zasady modeliuвання dystantsiinoi osvity maibutnogo pedahoha [Synergistic principles of modeling distance education of the future teacher]. *Ridna shkola [Native school]*, 6, 36-38 [in Ukrainian].
- Huts, N., Yachmenyk, M., & Ruda, O. (2023). Dystantsiini platformy dlia navchannia i samorozvytku zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh voiennoho chasu [Remote platforms for training and self-development of higher education seekers in wartime conditions]. *Akademichni vizii [Academic visions]*, 16, 1-8. Retrieved from <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/156/> [in Ukrainian].
- Smulson, M. (Ed.). (2012). *Dystantsiine navchannia: psykholohichni zasady [Distance learning: psychological foundations]*: monohrafiia. Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].
- Zvyniatskivska, Z., & Kobernyk, I. (2020). *Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia v shkoli [Organization of distance learning at school]*: metodychni rekomendatsii. Kyiv: HO «Smart osvita» [in Ukrainian].
- Mazur, M., Zuban, Yu., & Ivanets, S. et al. (2013). *Informatsiine, metodychne ta orhanizatsiine zabezpechennia dystantsiinoho navchannia u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Informational, methodical and organizational support for distance learning in higher educational institutions of Ukraine]*: monohrafiia. Sumy: Sums'kyi derzhavnyi universytet [in Ukrainian].
- Kudina, T. (2015). Dystantsiini formy navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Distance forms of learning the Ukrainian language as a foreign language]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 6, 217-227. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_6_29 [in Ukrainian].
- Maiatina, N., Lysenko, T., & Dmytriienko, O. (2021). Suchasni modeli dystantsiinoho navchannia [Modern models of distance learning]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal [Ukrainian Pedagogical Journal]*, 2, 84-95 [in Ukrainian].
- Motytkova, Z. (2013). Analiz vprovadzhennia dystantsiinoi osvity v spetsialnii shkoli (dlia osib iz vadamy slukhu) [Analysis of the implementation of distance education in a special school (for people with hearing impairments)]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia [Information technologies and teaching aids]*, 6, 196-206 [in Ukrainian].
- Okseniuk, I. (2014). Uprovadzhennia ochno-dystantsiinoi formy navchannia v osvitu dialnist instytutu [Implementation of face-to-face and distance education in the educational activities of the institute]. *Pedahohichnyi poshuk [Pedagogical search]*, 4 (84), 35-37 [in Ukrainian].
- Polozhennia pro dystantsiine navchannia [Regulations on distance learning]*: zatverdzhene Nakazom ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 25 kvitnia 2013 r. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> [in Ukrainian].
- Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [About the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030]*: Ukaz Prezydenta vid 30.09.2019 № 722/2019. Retrieved from <http://surl.li/cmwad> [in Ukrainian].
- Kulaha, I., Ilnytskyi, D., & Strelnyk, S., et al. (Comps.). (2013). *Svitovyi dosvid orhanizatsii ta rozvytku universytetskoj systemy dystantsiinoho navchannia [World experience in the organization and development of the university distance learning system]*. Kyiv: Instytut vyshchoi osvity KNEU imeni Vadyma Hetmana [in Ukrainian].
- Sharan, R. (2012). Providni tendentsii rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini [Leading trends in the development of distance education in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina» [Collection of scientific works of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University "Ukraine"]*, 5, 220-224 [in Ukrainian].
- Piaget, J. (1954). *The construction of reality in the child*. New York: Basic Books.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 04.07.2024